1869 ЛЕНИН ҒОЯЛАРИНИНГ ТОЛМАС ТАРҒИБОТЧИСИ 1969

Совет давлати ва Коммунистик партиянинг йирик арбоби, улуғ Лениннинг сафдоши, яқин дўсти ва рафиқаси Надежда Константиновна Крупская туғилган кунга бугун 100 йил тўлди.

В. И. Ленин ва Н. К. Крупская. — П. Васильев расми.

Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

ТОШКЕНТ ОҚШОМИ

4-йил чиқиши. 26 ФЕВРАЛЬ 1969 й. ЧОРШАНБА. № 48 (812). БАҲОСИ 2 ТИЙИН

ЎЗБЕКИСТОН КП ТОШКЕНТ ШАҲАР КОМИТЕТИ ВА ТОШКЕНТ ШАҲАР СОВЕТИНИНГ ОРГАНИ

КЎРГАЗМА ОЧИЛДИ

Совет давлатининг атоқли арбоби Н. К. Крупская туғилган куннинг 100 йиллигига бағишлаб Ленин районидаги пионерлар саройида катта фотокўргазма ташкил этилди. Фотокўргазмалардан бири Надежда Константиновнанинг ҳаёти ва фаолиятини ёрқин акс эттиради. Иккинчи фотокўргазмада эса Надежда Константиновна Крупскаянинг асарлари ўрин олган. Кўргазмага ташриф буюраётганлар Коммунистик партия атоқли арбобининг коммунистик қурилиш, педагогика ва маданиятнинг турли масалаларига бағишланган асарларини зўр қизиқиш билан томоша қилмоқдалар.

КИНО ЭРТАЛИК

кеча пойтахтимиздаги «Қизил тонг» фирмасининг маданият саройида Ленин райони мактаб ўқувчиларининг Коммунистик партия ва Совет давлатининг атоқли арбоби, В. И. Лениннинг энг яқин дўсти ва сафдоши Надежда Константиновна Крупская туғилган куннинг 100 йиллиги муносабати билан кино эрталик бўлиб ўтди.

Эрталикка тўпланганлар Надежда Константиновнанинг мамлакатимизда ёш бўғинни тарбиялаш борасидаги улкан хизматлари, унинг ишчилар ҳаракатига қўшган беқиёс ҳиссаси ҳақидаги сўзларни зўр эътибор билан тингладилар. Эрталик қатнашчилари «Аср бошида» бадиий фильмини мароқ билан билан кўрдилар.

Агитатор студентлар

Низомий номидаги Тошкент Давлат педагогика институтининг кўпгина студентлари сайловолди кампаниясида фаол қатнашмоқдалар. Филология факультетининг тўртинчи курс студенти У. Исмонлов, учинчи курс студентлари И. Ҳаитов, Э. Холназаров ҳамда Б. Муродовлар институт қошида ташкил қилинган агитпунктни ниҳоятда шинам қилиб безатишди. Бу ерга маҳаллий ва марказий газеталар, стендлар ҳамда плакатлар тартиб билан қўйилган. Девордаги қизил алвонларга эса «Муносиб кишиларни номзодликка кўрсатамиз», «Ҳамма сайловга!» каби шиорлар ёзилган.

Студент агитаторлар сайловчилар орасида «СССРда сайлов системаси» деган мавзуда бир неча суҳбатлар ўтказишди.

16 март. Маҳаллий Советларга сайлов.

БИР ОВОЗДАН

Трестдаги йиғилиш узоққа чўзилмади. Оддий бинокорнинг сўзини ҳамма маъқуллади. Барча бир овоздан В. В. Темутега овоз берамиз, дейишади. Тошкент шаҳар Совети депутатлигига номзоди кўрсатилган бу киши кўпдан буён қурилишда ишлаб, тошкентликларнинг ҳурматига сазовор бўлиб келяпти.

— Бинокорлик касбини ёшлигимдан буён севаман — дейди у.— Аввал оддий ишчи бўлиб ишладим. Усталарга шогирд тушиб ғишт тердим, бетон қордим. Мана, қарийб йигирма йилдан буён қурилишда ишлайман.

Бу уста бинокор асли Украинадан, шаҳримизда юз берган табиий офат уни бу ерга бошлаб келди. «Укрстрой» трестининг бош инженери эди. Бу азамат коллективни Валентин Владимирович зўр самимият билан тилга олади.

— Ҳозир украиналик касбдошларим,— дейди,— ўз ватанларига жўнаб кетдилар. Улардан яхши ном қолди. Биз тошкентлик биродарларимизга 64 та уй-жой қуриб бердик. Бундан ташқари магазин, болалар боғча ва яслилари ва кўплаб мактаб биноларини ҳам фойдаланишга топширдик. Объектларнинг ҳаммаси яхши ва аъло баҳоларга қабул қилиб олинди.

Ҳа, сиз Чилонзор массивига ёки Оқтепага бир ўтинг. Бу ерда 9 қаватли учта шинам турар-жой биносига кўзингиз тушади. Қулай ва соз қурилган бинолар, ажойиб хоналарда мириқиб ҳордиқ чиқаргингиз келади. Бу уйларни қуришда В. В. Темуте ҳам иштирок этган, пешона тери тўккан.

Яқинда шаҳримизда «Жилстрой» тресті ташкил этилди. Бу трестга В. В. Темутени бошқарувчи этиб тайинлашди.

— Мен шаҳрингизда қолишга аҳд қилдим,— дейди у,— ўз кучим ва бинокорлик ҳунарим билан сизларга хизмат қиламан.

ТАРБИЯ МУҲИМ МАСАЛА

Яқинда Октябрь районидаги барча мактабларнинг синфдан ташқари ишлар бўйича директор ўринбосарлари университетининг навбатдаги йиғилиши бўлди.

Бундан олдинги машғулотларда «Ленин туғилган куннинг 100 йиллигини муносиб кутиб олиш», «Тенгдошлар клуби», «Тўгараклар ишини яхшилаш» каби темаларда суҳбатлашилган эди.

Сўнгги машғулотда қуйи синф ўқувчиларига ғамхўрлик, уларга мактаб қоидаларини сингдириш, ҳар бир ишда тўғри йўлланма бериш ҳақида суҳбатлашилди. Кўпчилик педагоглар сўзга чиқиб ўз иш тажрибаларидан гапирдилар. Ютуқ ва камчиликлар ҳақида фикр алмашилди.

Шу ўқув йилининг бошидан бери мунтазам ўтказилаётган бундай машғулотлар ўқув-тарбия ишларида яхши натижа беряпти.

МАРОҚЛИ КЕЧАЛАР

Фрунзе райони «Билим» жамияти В. И. Лениннинг дўсти ва сафдоши Н. К. Крупская туғилган куннинг 100 йиллигига бағишлаб тематик кечалар, қизиқарли лекция ва суҳбатлар, Н. К. Крупская асарлари кўргазмаларини ташкил қилди.

Райондаги маҳаллаларда, корхоналарда, мактаб ва олий ўқув юртларида Н. К. Крупскаяни билган, уни кўрган кекса коммунистлар билан мароқли учрашувлар бўлиб ўтди. «Билим», Шевченко ва Маяковский номидаги кутубхоналарда Н. К. Крупскаяга бағишланган конференциялар жуда қизиқарли ўтди.

Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика институтининг ўқитувчиси З. А. Ченованинг Першин, «Заводская» маҳаллаларида ва 147-мактабда бўлиб Коммунистик партия ва Совет давлатининг атоқли арбоби Н. К Крупская туғилган куннинг 100 йиллигига бағишлаб ўтказган суҳбатлари тингловчиларда айниқса яхши таассурот қолдирди.

ТОНГГИ ГАЗЕТАЛАРДА

✦ 25 февралда Кремлда СССР Министрлар Советининг Раиси А. Н. Косигин Цейлоннинг Совет Иттифоқидаги элчиси М. В. Пиирисани қабул қилди ва у билан дўстона суҳбатлашди.

✦ СССР кўмир саноати министрлигининг таклифига мувофиқ ЧССР саноат федерал комитети раисининг ўринбосари Йозеф Одварка бошлиқ Чехословакия Социалистик республикаси кончилари делегацияси Прагадан Москвага келди. Меҳмонлар Совет Иттифоқида беш кун бўладилар.

✦ Тошкентда Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети томонидан республика ташкилотларининг раҳбар ходимлари учун тузилган ленинча лекторий ўз ишини бошлади. Лекторий программасига мувофиқ, миллий масала юзасидан ленинча таълимот ва КПССнинг миллий сиёсати тўғрисида лекциялар ўқилади. Лекторий В. И. Ленин туғилган куннинг 100 йиллигига бағишлаб тузилди, унинг машғулотлари 1970 йил апрель ойигача давом этади.

✦ Кеча СССР Мудофаа Министри, Совет Иттифоқи Маршали А. А. Гречко Покистоннинг Совет Иттифоқидаги элчиси Салмана А. Алини қабул қилиб, дўстона суҳбатлашди.

В. И. Ленинга бағишлаб

Севимли Ильич ҳузурига ўзбек беқасамини кийиб келган нуроний чоллар ширин суҳбат қуриб ўтиришибди. Суҳбат қувноқ мавзуни ўз ичига олганидан бўлса керак, Владимир Ильич ва нуроний чоллар юзидан табассум аримайди. Бу — рассом Н. Қўзибоевнинг В. И. Ленин туғилган куннинг 100 йиллигига атаб ишлаган асарларидан биридир. Мазкур асар ҳам республика мўйқалам усталарининг кўп сонли асарлари қаторида В. И. Ленин туғилган куннинг 100 йиллигига бағишлаб Тошкентда очиладиган катта кўргазма асарлари қаторидан ўрин олади.

Республика рассомларининг В. И. Ленин туғилган куннинг 100 йиллигига бағишланган кўргазмаси Тошкентдаги марказий кўргазмалар уйида очилади.

Бу кўргазма уч бўлимдан иборат бўлади. Кўргазманинг биринчи бўлими В. И. Лениннинг революцион фаолиятини ёрқин намоён қилса, иккинчи бўлим Туркистонда Октябрь ғояларининг буюк ғалабаси, ленинча миллий сиёсатнинг тантанасига бағишланади. Кўргазманинг учинчи бўлими Совет Шарқида Ленин ғояларининг тантанасини ифода этади.

В. И. Ленинга аталган кўргазмада тасвирий санъат, графика, ҳайкалтарошлик соҳасида республика ижодкорларининг кейинги йилларда яратган асарлари ҳам ўрин олади. Бу кўргазмада мўйқалам ижодкорларининг кекса авлоди билан биргаликда уларнинг муносиб ўринбосарлари бўлган — ёшларнинг ижоди ҳам намойиш қилинади.

Ижодкорларнинг «Ленинномa кўргазмаси» севимли Ильичнинг ишига доимий садоқат ва муҳаббат рамзи бўлиб, кўп сонли мўйқалам ихлосмандларини ўзига мафтун этади.

Оширилган мажбурият

Бугун

«Учқун» фирмаси коллективи 220 минг метр лента-газлама маҳсулотлари, 357 минг метр рўмоллик газлама тўқишди. 12500 дона чиройли гулли рўмоллар ҳам ишлаб чиқарилди. Бу бир кунда ишлаб чиқарилган маҳсулот 60 минг сўмни ташкил этади.

Ўтган ойда фирма чеварлари 1 миллион 169 минг ўрнига 1 миллион 187,9 минг сўмлик, ёки 18900 сўмлик қўшимча маҳсулот ишлаб чиқаргандилар.

Шу кунларда фирма коллективи беш йиллик топшириқларини муддатидан илгари бажариш юзасидан оширилган мажбурият олиб баракали меҳнат қилмоқда. Улар беш йиллик марраи 1970 йилнинг 25 сентябригача эгаллаш ва қолган уч ойдан зиёдроқ вақт ичида 3 миллион 600 минг сўмлик қўшимча маҳсулот ишлаб чиқариш ҳамда 800 минг сўмлик фойда олишни белгилаб олдилар. Меҳнат унумдорлигини 1965 йилга қараганда 80 процентга ошириш ва 400 та янги серунум ускуналарни ишга тушириш кўзда тутилади. Фирманинг Г. Камолиддинова, М. Раҳматова, И. Бачурина, Л. Ким, В. Ковалева сингари илғор ишчилари февраль ойи топшириғини ҳам ошириб бажариш учун зўр ғайрат кўрсатяптилар.

Ирригация бўйича махсус Давлат конструкторлик бюроси коллективи пахтазорларни суғорадиган янги машиналар яратиш устида катта ишлар олиб бормоқда.

СУРАТДА: бюро инженер-конструкторлари иш устида.

ОБ-ҲАВО БУГУН

Кечаси ёғингарчилик бўлмайди. Кечаси туман тушади. Кечаси 12—14 даража совуқ, эртага кундузи эса 3—5 даража иссиқ бўлади.

ДУНЁ ХАБАРЛАРИ

ЖАНУБИЙ ВЬЕТНАМ ВАТАНПАРВАРЛАРИНИНГ МУВАФФАҚИЯТЛАРИ

ХАНОЙ, 24 февраль. (ТАСС). Жанубий Вьетнамдан олинган хабарларга кўра, Жанубий Вьетнам ватанпарварлари 22 февралдан 23 февралга ўтар кечаси Америка-Сайгон қўшинларининг Сайгон, Дананг, Гуэ ҳамда Жанубий Вьетнамнинг бошқа шаҳарлари ва вилоятларидаги позицияларига ҳужум қилганлар ва уларни ўққа тутганлар.

Ватанпарварлар душманнинг ҳарбий базаларига омборларига ва аэродромларига зарбалар берганлар.

«Жануб армияси ва халқининг янги жанговар муваффақиятлари,—деб ёзади «Куан дой нян зан» газетаси,—қаҳрамон жануб армияси ва халқи мардлиги ва матонатининг, иродаси ва қатъий курашининг ажойиб муваффақиятидир. Фронтларда бўлаётган ўзгаришлар жануб армияси ва халқи тобора кучли зарбалар бераётганлигидан, жануб ватандошлари ва жангчиларининг ялпи ҳужум ва қўзғолон жараёни комил ишонч билан муттасил ривожланиб бораётганлигидан далолат беради».

СССР ЭЛЧИСИ КИЗИНГЕР БИЛАН УЧРАШДИ

БОНН. СССРнинг Германия Федератив Республикасидаги элчиси С. К. Царапкин яқинда канцлер Кизингер билан учрашди. Улар Германия Федератив Республикаси маъмурларининг Ғарбий Берлинда қонунга хилоф суратда ГФР президентини сайлаш нияти борлиги муносабати билан рўй берган аҳвол тўғрисида фикрлашиб олдилар.

СССРнинг элчиси 23 февралда канцлер Кизингер билан иккинчи марта учрашди. Бу учрашувда биринчи суҳбатда ўртага қўйилган масалалар юзасидан фикрлашиб олиш давом эттирилди.

(ТАСС).

МАЙДАНЕК ЭСДАН ЧИҚМАЙДИ

ВАРШАВА, 24 февраль. (ТАСС). «Майданек болалар кўзи билан қараганда» — Варшавадаги халқаро китоблар ва матбуот клуби залларида очилган кўргазма шундай деб аталади.

Конкурсда бир неча юзлаб мактабларнинг ўқувчилари қатнашиб, улар собиқ ажал лагери Майданекни ва ундаги тутқунларнинг кундалик турмушини, ҳимоясиз кишилар устидан фашистлар қилган жабр-зулмни тасвирловчи бир неча ўн минг суратларни юборганлар. Ўқувчилар юборган барча суратлар болалар ана шу фашист концлагерининг тарихини ва ундаги тутқунларнинг фожиасини яхши билганликлари кишини ҳайратда қолдиради.

1941 йилнинг кузида гитлерчилар томонидан қурилган Майданекда Европанинг 26 мамлакатидан 360 минг киши қириб ташланган.

ОЛИМНИНГ ЮБИЛЕЙИ

Шаҳарнинг Ҳадра бекатида тўхтаган трамвай эшигидан қотмадан келган бир мўйсафид тушди. Унинг нуроний юзини, қордек оппоқ сочини кўрган одамлар ҳурмат билан четланиб йўл беришди. Мўйсафид оғир, вазмин қадамлар билан рўпарадаги уч қаватли бинога кириб кетди. Бу Тошкент Давлат дорилфунуни умумий тилшунослик кафедрасининг доценти Турсун ака Иброҳимов эди.

Билимга чанқоқ йигит-қизлар дафтар ва ручкаларини шайлаб, уни кутиб ўтиришарди.

Турсун ака беихтиёр Самарқандда педагогика институтида биринчи марта лекция ўқиган кунини эслади. Ўшанда ҳам талабалар бугунгидай чуқур ҳурмат билан қарши олишган эди.

Шундан буён қирқ йилдан кўпроқ вақт ўтди. Бу вақт ичида Турсун ака олий ўқув юртини тамомлади. Самарқандда, кейинчалик Ленинградда аспирантурада ўқиди.

Тошкентга келиб Тил ва адабиёт институтида илмий котиб лавозимида ишлади, Низомий номидаги Тошкент Давлат педагогика институтида дарс берди, В. И. Ленин номидаги Тошкент давлат университетида ўзбек тилшунослиги кафедрасига мудирлик қилди.

Турсун аканинг илмий-педагогик фаолиятида икки нарса кўзга яққол ташланади. Биринчидан, Турсун ака фаннинг назарий масалаларига кўп қизиқади. Тилшунослик фанига кириш назарий баҳси бўйича республикада биринчи ўзбекча конспектив курсни тузган олим Турсун акадир. Иккинчи томондан, Турсун ака фаннинг амалий масалалари билан ҳам мунтазам шуғулланиб келади. Ўзбек тили бўйича тузилган қўлланмалар, ҳар хил конспектив курслар, машқлар тўпламлари республика тилшунослигига маълум.

Унинг ҳаётида 1946 йил алоҳида ўрин тутади. Шу йили Турсун ака «Ўзбек тилида гапнинг бош бўлаклари» темасида кандидатлик диссертациясини ёқлади.

Республикада олий малакали филолог кадрлар етиштиришда Турсун аканинг хизмати катта. Унинг қўлида таҳсил кўрган ва халқ хўжалигининг турли соҳаларида ишлаётган кадрлар республикамизнинг ҳамма область ва районларида бор.

Олтмиш йиллик ҳаёти, қирқ йиллик педагогик фаолияти давомида камол топган, катта тажриба орттирган илм соҳиби келгусида яна кўп шогирдлар тарбиялаб вояга етказади.

СЕВИМЛИ ЖОЙ

Санъат ихлосмандларининг даргоҳи — Тошкент Давлат консерваториясидаги агитпункт шу кунларда одатдагидан кўра гавжум бўлиб қолди.

Агитпункт қошидаги 40 га яқин сиёсий ахборотчи ва 19 агитатор Куйбишев районининг Гоголь, Некрасов, Пушкин ва бошқа кўчаларида истиқомат қилаётган хонадонларда бўлиб, шу куннинг муҳим темаларида суҳбатлар олиб боришяпти. Шу нарса диққатга сазоворки, улар ҳафтанинг маълум кунида йиғилишиб, қилинган ишларга якун ясайдилар ва янги режаларни белгилаб оладилар.

Сайлов олди тарғибот ишларида консерватория ўқитувчиларидан А. Луцкая, М. Назарова, Л. Красутская, В. Филлипова; Т. Бизель ва бошқалар фаоллик кўрсатишмоқда.

Т. ТОЖИЕВ,
Х. ТОШТЕМИРОВ.

Маориф халқ комиссарлигининг юраги

Коммунистик партиянинг атоқли арбоби, улуғ Лениннинг содиқ дўсти ва рафиқаси Надежда Константиновна Крупскаянинг номи Совет халқи ҳамда бутун прогрессив инсоният учун азиздир.

Йигирма беш йилдан зиёдроқ давр мобайнида у В. И. Ленин билан бирга подпольеда, эмиграцияда жуда катта партиявий иш олиб борди, коммунистик партияни тузишда фаол иштирок этди.

Улуғ Октябрь социалистик революцияси ғалаба қилганидан кейин Н. К. Крупская зўр ғайрат ва ташаббускорлик билан меҳнаткашларга коммунистик онг-билим бериш учун, ўсиб келаётган авлодни коммунистик руҳда тарбиялаш учун, янги меҳнат мактаби тузиш учун курашди, ўқитувчилар билан катта иш олиб борди. У Совет ҳокимияти ўрнатилган дастлабки кунлардан бошлаб Маориф халқ комиссарлиги коллегиясининг аъзоси, кейинчалик эса, 1929 йилдан бошлаб, Маориф халқ комиссарининг ўринбосари бўлиб ишлади. У педагогика фанлари доктори эди.

Н. К. Крупская 1931 йилда СССР Фанлар академиясининг фахрий аъзоси бўлиб сайланди.

Н. К. Крупская Марказий Контроль Комиссиясининг аъзоси, ВКП(б)нинг XV съездидан кейин эса Марказий Комитетнинг аъзоси эди. У Бутунроссия Марказий Ижроия Комитетининг аъзоси сўнгги йилларда эса СССР Олий Совети депутати ва СССР Олий Совети Президиумининг аъзоси эди.

Н. К. Крупская 1869 йил 26 февралда Петербургда туғилди. У болалик вақтидаёқ педагогликка қизиқади ва ўқитувчи бўлиб кишиларга кўпроқ фойда келтириш мумкин эканлигини тушуна бошлайди.

Н. К. Крупская 1889 йилда гимназияни тамомлагач Петербургдаги Олижаноб қизлар институтининг (курсининг) математика бўлимига ўқишга киради. Студентлик чоғларидаёқ у студент-ёшларнинг революцион тўгаракларида иштирок этиб, Маркс ва Энгельс асарларини қунт билан ўргана бошлайди.

1893 йилнинг ўрталарида В. И. Лениннинг Петербургга келиши, бу ерда Крупская билан танишиши унинг ҳаётида муҳим аҳамиятга эга бўлди. Шундан бошлаб Крупская Владимир Ильичнинг содиқ дўсти ва ёрдамчиси бўлиб қолади. Шундан сўнгги унинг ижтимоий-педагогик фаолиятида ленинча ғоялар ҳал қилувчи роль ўйнайди.

Н. К. Крупская Ленин томонидан ташкил қилинган «Искра» газетасининг, кейинчалик эса «Вперёд», «Пролетарий» большевистик газеталарининг секретари бўлиб ишлайди.

Н. К. Крупская болаларни оилада тарбиялашга катта эътибор беради. «Она,— дейди Крупская,— оилада табиий тарбиячидир. Унинг болага, айниқса, ёшларга таъсири жуда каттадир. У кишининг бутун характерининг шаклланишига замин яратади».

1915 йилда Крупская ўзининг ажойиб педагогик асари ҳисобланган «Халқ маорифи ва демократия»ни ёзади. Бу асарда Крупская меҳнат тарбияси тарихининг марксча ижодкори сифатида намоён бўлади.

Крупская политехник таълим орқали ўқувчиларнинг тупроқшунослик, қишлоқ хўжалигини механизациялаш ҳамда ишлаб чиқариш билан таништиришни тушунди. Унинг политехника таълими ҳақидаги фикрларини коммунистик партиянинг кейинги съездлари янада ривожлантирди.

Н. К. Крупская совет ўқувчи-ёшларида коммунистик ахлоқ тарбияси проблемаси устида узоқ ва жиддий ишлади. У ўртоқлик ташкилотлари ва коллективлари ўн бир ёшдан то ўн олти ёшгача бўлган болаларни тарбиялашда жуда муҳим аҳамиятга эга эканлигини доимо таъкидлайди. Ўсмир коллективда ривожланади. Коллектив ўсмирда «мен» эмас, «биз» дейишни тарбиялайди.

Крупская 1924 йилда РЛКСМнинг VI съездида нутқ сўзлаб: «Ўз шахсий ҳаётингни жамият ҳаёти билан боғлашга ўрганмоғинг лозим»,— дейди. У В. И. Лениннинг шахсий ҳаётидан мисол келтириб, Лениннинг ҳеч қачон, ҳеч вақт шахсий ҳаётини, оилавий ҳаётини жамият ҳаётидан ажратмаганлигини айтади.

Н. К. Крупская доимо мактабнинг оила билан узвий алоқада бўлишини тарғиб қилади.

Крупская ўзининг педагогик нутқларида мамлакатимизда совет ўқитувчисининг аҳамияти тўғрисида доимо гапиради. У ўқитувчилик касби бизда жуда фахрли касбдир, шунинг учун совет ўқитувчиларини, айниқса, қишлоқ ўқитувчиларини кўплаб тарбиялаш кераклигини айтади. Қишлоқ ўқитувчиларини партия сиёсатини қишлоқда тарғиб қилувчилар, деб таърифлайди.

1939 йил 27 февралда Н. К. Крупскаянинг юраги уришдан тўхтади.

Н. К. Крупскаянинг педагогик меросини ўрганиш жуда муҳим аҳамиятга эга бўлган ишдир. Унинг мактабнинг турмуш билан алоқасини мустаҳкамлаш, политехник таълими, ёшларни меҳнатсеварлик руҳида тарбиялаш тўғрисидаги, хотин-қизларни коммунистик руҳда тарбиялаш тўғрисидаги, мактаб билан оиланинг тарбиявий бирлиги ҳақидаги ҳақиқий ва олижаноб қарашлари бизнинг ҳозирги кунимизда жуда муҳим аҳамиятга эгадир.

Ж. ҲАСАНБОЕВ,
педагогика фанлари кандидати, ТошДУнинг катта ўқитувчиси.

ДОНО ФИКРЛАР

✦ Барча маданиятларнинг керакли жойларини, унинг ишни яхши йўлга қўйиш учун ёрдам берадиган томонларини танлаб ола билиш керак.

✦ Кишилар ақлий жиҳатдан ҳам, ҳис-туйғулари жиҳатидан ҳам камол топишлари керак.

✦ Киши ўз шахсий ҳаётини ижтимоий ҳаёт билан бирга қўша билиши керак. Бу таркидунёчилик эмас. Аксинча, шахсий ҳаёт билан ижтимоий ҳаётнинг бу тариқа бирга қўшилиши, барча меҳнаткашларнинг умумий иши ҳар бир кишининг шахсий иши бўлиши туфайли шахсий ҳаёт ҳам бойийди.

✦ Тарбиянинг вазифаси — болаларни ҳозирги вақтда ҳаётимизни хунук ва сунъий қилиб турган сон-саноқсиз, майда-чуйдалардан, бемаъниликлардан нафратланишга, ҳаётни соддалаштиришга ва унинг битмас-туганмас бойликларини очишга ўргатишдир.

Н. К. КРУПСКАЯ.

ЎТТИЗ ЙИЛДАН СЎНГ

Георгий Зельма қўлида фотоаппарат билан қирқ йилдан ортиқ Ўзбекистонни саёҳат қиларкан жуда катта ижодий йўлни босиб ўтиб, бу ерда қизиқарли нарсаларни ва янгиликларни суратга олди. У ўзининг фотожурналистикадаги энг яхши асарларини 1968 йили «Московский художник» нашриётида чоп этилган «Тирик эртак» китобида баён қилди.

Мана ўша суратлардан бир нечтаси.

1936 йил. Комсомолнинг X съездига борган икки ўзбек қизи Кремлда Надежда Константиновна Крупская билан учрашиб қолишди.

Г. Зельма орадан 30 йил ўтгач ўз қаҳрамонларини излаб топиб уларнинг бугунги ҳаётини янги китобга киритди. У суратларнинг бирида ўтмишда наманганлик камбағалнинг қизи, ҳозир эса йирик колхоз раисининг ўринбосари Тошгилла Расулова ифодаланган. Иккинчиси Ася Фаёзова фарғоналик ишчининг қизи, ҳозир педагогика институти тарих кафедрасининг мудири бўлиб ишламоқда.

ҲАМОН ЁДИМДА

1937 йил. Крупская номидаги Тошкент мактабгача тарбия педагогика билим юртини битиришимизга ҳам оз вақт қолган. Бизда Москвага бориш, у ердаги болалар боғчаларини, мактабгача тарбиянинг асосчиси, онахони Надежда Константиновнани кўриш, у билан суҳбатда бўлиш орзуси кундан-кунга оша борди.

Бу масалада Республика мактабгача тарбия ходимлари союзига мурожаат қилдик ва уларнинг маслаҳати билан Н. К. Крупскаяга хат ёздик.

Орадан кўп ўтмай биз жавоб хати олдик. Н. К. Крупская ўз хатида бизнинг хатимизни олиб жуда хурсанд бўлганлигини ва бу масалани тез орада ҳал қилиб, мактуб ёзишини билдирибди.

Май ойлари эди. Имтиҳонларга тайёргарлик қизғин, шу вақт Маориф министрлиги ва ЦК Союзга битирувчи ўқувчиларни Москвага юбориш ва бунинг учун Маориф министрлиги ва ЦК Союз томонидан пул ажратилиши ҳақида хат келди. Мана шундай қилиб, бизнинг орзумиз рўёбга чиқди.

Биз 1937 йил 1 июлда билим юртини муваффақиятли битириб, йўл ҳозирлигини кўра бошладик.

Белгиланган куни Москвага етиб бордик. Лекин у вақтда Надежда Константиновна касал эди. Шунинг учун ҳаммамизни у кишининг олдига киришга врачлар йўл қўймади, фақат 4 кишига бир соатга руҳсат берилди. Шулардан бири мен эдим.

Надежда Константиновна Москвага борганимизнинг тўртинчи куни бизни Кремлда В. И. Лениннинг иш кабинетида қабул қилди, у кишининг олижаноб сиймоси, инсонийлиги, кишиларга меҳрибонлиги, оналарга хос фазилатлари, ажойиб сўзлари қалбимиздан чуқур ўрин олади. Надежда Константиновна ҳар биримизни қучоқлаб кўришиб, шундай дедилар: «Сизларни кўришдан ғоят хурсандман, Шарқнинг машъалларисиз, қани, сизларни Владимир Ильич кўрса эди, қандай хурсанд бўлар эди. Мана, коммунизм куртаклари бўлган болалар боғчаларида ишловчи ёш ниҳолларни тарбияловчи кадрлар етишибди, бундан севинмай бўладими!! Мана, қаранг қандай яхши».

Сўнгра биздан қандай ўқиганлигимиз, билим юртининг ҳаёти, хотин-қизлар орасида олиб борган ишларимиз, қанча ўқувчи ўқиши, ундаги ўқитувчилар, болалар боғчаларининг аҳволини, бу ерда қандай жойлашганимиз ва нималарни кўришни исташимиз, қандай талабларимиз борлигини сўради. Биз ўз истакларимизни айтиш билан Ленинградни ҳам кўриш орзусида эканлигимизни айтдик. Надежда Константиновна кулиб: «Бунга ҳам ҳаракат қилиб кўрамиз, шундай қизларга йўқ деб бўладими! — деди.

Биз Москва, Ленинградни айланиб қайтдик ва меҳнат қучоғига йўлланма олдик. Мана, ҳозир шу айёмда улуғ устознинг ажойиб сўзлари рўёбга чиқди.

Х. АҲМЕДОВА,
Республика мактабгача тарбия метод кабинетининг директори.

ХОТИРАЛАРДАН

Владимир Ильич ҳам, Надежда Константиновна ҳам ҳаётнинг бутун ҳодисалари билан қаттиқ севишарди. Улар хушчақчақ, ҳаммани кулдириб, завқлантирадиган, хурсанд қиладиган кишилар эди.

Владимир Ильич вафотидан кейин бир куни Надежда Константиновнага Владимир Ильич ҳаёти ҳақида ёзилган пьесани кўриб бериш учун юборишган. Пьесада Надежда Константиновна Владимир Ильич олдига сургунга келгандан кейин, унинг ёрдамчиси бўлиб қолди ва улар биргаликда Веббнинг инглизча китобини таржима қилишни бошлади, деб ёзилган эди. Ўшанда Надежда Константиновна дарғазаб бўлиб, шундай деган эди:

— Ўзларинг бир ўйлаб кўринглар, ахир, бу нимага ўхшайди? Биз ўша пайтда ёш эдик, фақат эндигина турмуш қурган эдик. Бир-биримизни қаттиқ севардик. Дастлабки вақтларда бизнинг ҳеч нарса билан ишимиз йўқ эди. У бўлса «Веббни таржима қилишди» дептия!

Надежда Константиновнанинг Владимир Ильич ҳақида ёзилган асарларнинг бири ҳақида айтган фикри ҳам сақланиб қолган. У сургундаги ҳаётлари тўғрисида гапириб, бундай деб ёзади:

«Ахир, биз ўша пайтда эндигина турмуш қурган ёш эр-хотин эдик. Ана шу ҳол сургун машаққатларини деярли сездиргани йўқ, хотираларимда бу ҳақда ёзмаганлигим, бизнинг ҳаётимизда поэзия ҳам ёшлик эҳтирослари ҳам бўлмаган экан деган маънони англатмайди».

Владимир Ильич билан Надежда Константиновна энг ёшлик пайтларидан бошлабоқ ҳамма вақт буржуазия турмушига нафрат билан қараб, мешчанларни, ғийбатчиларни, тор манфаатпарастларни жуда ҳам ёмон кўрдилар.

Надежда Константиновнанинг ҳикоя қилишича, Владимир Ильич билан турмуш қуриб, бирга яшай бошлаган пайтлариданоқ, улар бир-бирларидан унча-мунча нарсалар тўғрисида ҳеч қачон, ҳеч қандай ҳисобот бериб ўтиришни талаб қилмасликка келишиб олган эдилар. Чунки, улар бир-бирларига бўлган буюк ишончсиз бирга туришни ҳеч ҳам тасаввур қила олмасдилар. Улар яна бир нарса тўғрисида, яъни бир-бирларига бўлган муносабат ўзгариб қолса, ҳеч вақт буни яшириб юрмаслик тўғрисида келишиб олган эдилар. Бу аҳд-паймонга улар умр бўйи риоя қилиб келдилар.

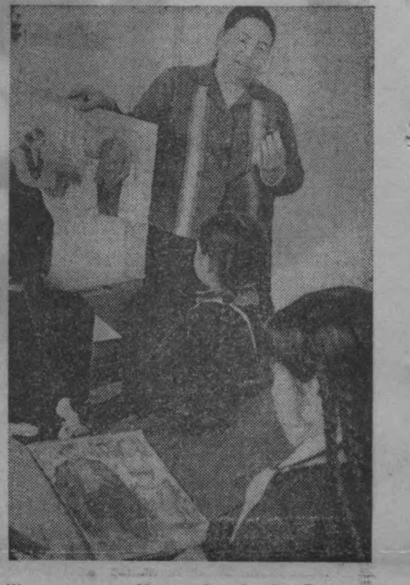

Шаҳримиздаги 38-мактабда В. И. Лениннинг содиқ дўсти ва умр йўлдоши Н. К. Крупская туғилган кунининг 100 йиллигига махсус стенд, деворий газета, альбомлар тайёрланди, пионер сбори ва махсус кеча ўтказилди.

СУРАТДА: ўқитувчи Ноила Иброҳимова пионерларга Н. К. Крупскаянинг ҳаёти тўғрисида ҳикоя қилиб бермоқда.

ДЎСТОНА МАКТУБ

Йигирма беш йилдан ортиқроқ давр мобайнида бирга ҳаёт кечирган Владимир Ильич ва Надежда Константиновна бир-бири билан деярли хат ёзишмаганлар, чунки улар ҳамма вақт бирга яшаган эди. Уларнинг революцияга қадар бўлган давр ичида бир-бирига ёзган жуда оз хатлари ҳам ўша пайтда йўқ қилиб ташланган: доимо таъқиб остида бўлиш ва тинтув хавфи туфайли уларни сақлаб бўлмас эди. Владимир Ильичнинг вафотидан сўнг, Надежда Константиновнада фақат ана шу иккита шахсий хат сақланиб қолган эди. Бу хатлар самимий «қимматли Надюшка» деган сўзлар билан бошланган бўлиб, кичикроқ қоғозларга ёзилган эди.

Мана хатларнинг биридан кўчирма:

«Қимматли Надюшка! Сендан хабар олганимга жуда хурсанд бўлдим. Мен Қозонга телеграмма юборган эдим, лекин унга жавоб олмаганим учун, Нижнийга иккинчи телеграмма юбордим; бугун Нижнийдан: «Красная Звезда» 8/VII да Қозонда бўлиши, ва у ерда камида бир сутка туриши лозим деб жавоб бердилар. Мен бу телеграммада, «Красная Звезда» дан Горькийга битта каюта бериш мумкин эмасми, деб сўраган эдим. Горький эртага бу ерга келади, мен уни Питердан олиб чиқиб кетишни жуда истар эдим, у Питерда жуда ҳам асабийлашиб ва ланж бўлиб қолди. Умид қиламанки, сен ва бошқа ўртоқлар ҳам Горький билан бирга юришдан хурсанд бўларсиз. У жуда ҳам ёқимли йигит, нозик табиатли одам, лекин бу арзимаган нарса-ку, ахир.

Баъзан ёрдам сўраб сенинг номингга келиб турган хатларни ўқийман ва мумкин бўлган ёрдамларни беришга ҳаракат қиламан...

Қаттиқ қучиб қоламан ва тез-тез хат ёзиб ва телеграмма бериб туришингни илтимос қиламан.

Сенинг В. УЛЬЯНОВ».

1924 йил май ойида партиянинг XIII съезди бўлиб, унда Надежда Константиновна қишлоқдаги маданий революция ҳақида доклад қилган эди. Шундан салгина вақт ўтгач, у Владимир Ильич Ленин ҳақида хотиралар устида ишлай бошлади.

У Горькига кетиб, бутун ёзни ўша ерда ўтказди. Надежда Константиновна тинмай ёзарди.

Надежда Константиновна хотираларни 1924 йилдан ёза бошлаб, умрининг охиригача улар устида ишлади. У хотиралар устида ишлаганлиги ҳақида сўнгги марта 1939 йил 6 январда, яъни вафотидан бир ярим ой олдин, қайд қилиб қўйган. Гарчанд у 1920—1923 йиллар даври бўйича ҳамма тайёргарлик ишларини асосан тугатган бўлса ҳам, хотиралар 1919 йил билан тамом бўлади.

Надежда Константиновна хотиралар устида ишлар экан, фақат ўзининг хотирасигагина асосланиб қолмасди. У бир неча марта Владимир Ильичнинг шу даврга тааллуқли асарларини қайта-қайта ўқир, ҳужжат ва материалларни қараб чиқар, съезд ва кенгашларнинг протокол ҳамда стенограммаларини ўқиб чиқар, «Искра», «Вперёд», «Пролетарий» газеталарининг подшивкаларини кўрар, эски партия аъзолари билан, ўзи

ЛЕНИН ОБРАЗИ

ёзган воқеаларнинг иштирокчилари билан суҳбатлашар, қилган ишини синчиклаб текширар, ўз хотираларидан баъзи бобларини уларга қараб чиқиш учун берар эди.

Хотиралар устида ишлаш учун Надежда Константиновна 1917 йилдан кейин ҳар бир йил бўйича синхрон хронологик таблицалар тузиб, уларда халқаро ва ички воқеаларни, партиянинг съезд, конференция ва кенгашларини, совет ҳукуматининг декретларини, Владимир Ильичнинг нутқ ва мақолаларини ёзиб борар эди.

Надежда Константиновна хотиралари «Правда»да, «Большевик»да босиларди, алоҳида нашр бўлиб чиқарди, СССР халқлари тилларига таржима қилинарди, чет элларда нашр этилар эди.

Алексей Максимович Горький унга Соррентодан шундай деб ёзган эди:

«Қадрдон Надежда Константиновна!

Сизнинг Владимир Ильич ҳақидаги хотираларингизни ҳозир ўқиб бўлдим,— бу қандай содда, ёқимли ва ғамгин китоб. Шу ердан, узоқдан туриб сизнинг қўлингизни қисишни истардим, — ростини айтсам, нима дейишимни ҳам билмайман,—бу китоб учун сизга бирна раҳматнинг ўзи кифоя қилармикан? Умуман айтганда сизнинг китобингиз туфайли рўй берган ҳаяжонларим билан ўртоқлашгим келди...»

Шундан сўнг Горький ўзининг Владимир Ильич билан урашувлари ҳақида сўзлайди ва мактубни қуйидагича тамомлайди:

«У ҳамиша ана шундай чин ҳақиқат йўлини тутарди, ҳамма нарсани олдиндан кўрар ва ҳис этарди. Аммо — мен нега буни сизга айтаётирман, бутун умр бўйи у билан бирга юрган Сиз уни мендан умуман, ҳамма кишилардан яхшироқ биласиз-ку».

Надежда Константиновна Владимир Ильичнинг биринчи биографи ҳам эди. Владимир Ильичнинг Надежда Константиновна томонидан ёзилган қисқа биографияси биринчи марта имзосиз «Россия социал-демократик ишчи партиясининг тарихидан» деган ном билан 1917 йил 26 (18) майда «Солдатская правда» газетасида босилиб чиққан. Владимир Ильич бу биографияни таҳрир қилган, унга тузатиш ва қўшимчалар киритган эди.

Ильич ҳаёти ва фаолиятининг турли томонларини, асосий хислатларини, у иштирок этган воқеаларни ёритувчи кўпгина асарлар Надежда Кнстантиновна томонидан ёзилган.

Унинг «Ленин — партиянинг ташкилотчиси», «Ленин — партия матбуотининг редактори ва ташкилотчиси», «Ленин — пропагандист», «Ленин — агитатор», «Ленин Маркс асарлари устида қандай ишлаган», «Ленин колхозлар ҳақида ва майда деҳқон хўжаликлари ҳақида нималар деган», «Лениннинг инсоний қиёфаси» номли ва бошқа бир қанча асарлари жуда муҳим асарлар бўлиб, Ленинни чуқур тушунишга ва ўрганишга ёрдам беради.

УНУТИЛМАС УЧРАШУВЛАР

Н. К. Крупская билан икки марта учрашиш бахтига муяссар бўлганман...

1924 йилда Н. К. Крупская ва К. Цеткин бизнинг мактабимизга ташриф буюрган эдилар. Бу Доғистон АССРнинг Буйноқ шаҳрида бўлган эди.

Ҳали-ҳали эсимда, бизнинг мактабимизга Н. К. Крупская ва К. Цеткин келар эмиш, деган гап тарқалди. Ҳамма ўқитувчи ва ўқувчилар мактабимиз ҳовлисига митингга тўпланишди. Мен у маҳалада 3-болалар уйи тарбияланувчиси эдим.

Кутилган дақиқалар етиб келди. Н. К. Крупская ва К. Цеткин бизнинг мактабимизга келиб каттакон йиғилиш ўтказди. Йиғилиш сўнгида биз Н. К. Крупская ва К. Цеткин билан биргаликда суратга тушдик. Бу расмни мен бир неча йил ўтгач Доғистонда чиқадиган «Маориф Ели» («Маориф йўли») журналида кўрдим.

Мен педагогика техникумини тугатиб, аввал Бобаюрт қишлоғида ўқитувчи, сўнгра РайОНО мудири бўлиб ишладим. У вақтда мен 19 ёшда эдим.

Маориф раҳбарлари менинг ёш ва тажрибасизлигимни ҳисобга олиб, Москва шаҳрига малака ошириш курсига ўқишга юборишди. 1930 йилда мен биринчи бор жонажон пойтахтни кўриш бахтига муяссар бўлдим.

Халқ маорифи ходимларининг малака ошириш институти Москва марказида — Малохаритон кўчасида жойлашган эди.

Биз таълим олаётган даргоҳга Ватанимизнинг турли чеккаларидан халқ маорифи раҳбар ходимлари келишган эди.

Ўқув йили охирида бизга хушхабар келди:

— Бу ерга Н. К. Крупская бошчилигида Халқ маорифи комиссарлигининг раҳбарлари келармиш.

Биз ҳаммамиз бу кунни сабрсизлик билан кутар эдик.

Май кунларидан бирида институтимизга Н. К. Крупская бошлиқ Халқ маорифи комиссарлиги раҳбарлари келишди.

Йиғилишда Н. К. Крупскаяга сўз берилди. У халқ маорифи комиссарлигининг ишлари, миллий республикалардаги умумий мажбурий бошланғич таълимнинг роли ҳақида қисқача, аммо жуда мазмунли сўзлади.

У ўз нутқида тез-тез В. И. Ленин таълимотига мурожаат қилар, бу билан у бизнинг халқ маорифи соҳасидаги фаолиятимиз Ленин васиятларини бажариш учун курашдан иборат эканлигини алоҳида уқтирар эди.

Мажлис охирида Н. К. Крупскаядан биз билан расмга тушишни илтимос қилдик. У кулимсираб мамлакатдаги ҳамма халқ вакиллари илтимосини рад қилиб бўлмас эканлигини айтиб, расмга тушишга рози бўлди.

Расмчи ўз аппаратини тахт қилгунга қадар Н. К. Крупская билан бизнинг суҳбатимиз қизиб кетди. Мен у билан ёнма-ён турар эдим. У менга диққат-эътибор бериб: «Сиз қаердан келгансиз?» — деб сўради. Мен Доғистондан келганлигимни, РайОНО мудири бўлиб ишлашимни айтдим.

Шунда Н. К. Крупская ҳамма тингловчиларга қараб деди: «Ўртоқлар, мана кўринг, бизнинг революциямиз нималар берди? Совет давлати нима демак? Революциядан аввал халқ билим юртлари инспектори бўлиш учун соқол оқаргунга қадар хизмат қилмоқ керак эди, бизнинг революциямиз эса халқ оммасининг онгини юксалтирди. Кўриб турибсизки, жуда ҳам ёш бир йигит районда халқ маорифининг раҳбари бўлиб ишлаб турипти».

Н. К. Крупская менинг неча ёшда эканлигимни сўради. Мен 19 ёшга тўлаётганлигимни айтдим. Шунда у менинг елкамга қўлини қўйиб: «Фақат Совет давлатидагина ана шундай муваффақиятларга эришиш мумкин. Бу бизнинг мамлакатимиз ҳаётидаги ажойиб воқеликдир,» — деди.

Шундан сўнг биз расмга тушдик. Мен Н. К. Крупскаянинг олдида — гилам устига ўтирган ҳолда суратга тушдим.

Бу унутилмас воқеа эди. Чунки мен В. И. Лениннинг яқин дўсти ва сафдоши Н. К. Крупская билан энг яқиндан туриб суҳбатлашиш, гаплашиш бахтига муяссар бўлган эдим.

Мен бу учрашувимизни ҳеч қачон унутмайман. Бу учрашув таассуротларимни ҳар доим ўз оила аъзоларимга, ёшлар ва студентларга сўзлаб бераман. Токи, улар В. И. Ленин ва унинг энг яқин ёрдамчиси Н. К. Крупская раҳбар ва ташкилотчилари бўлган Улуғ Октябрь Социалистик революциясининг бизга берган ҳамма имкониятларини қадрлайдиган ва ҳурматлайдиган бўлиб ўссинлар.

Қодир ДОДАЕВ,
В. И. Ленин номли ТОШДУ доценти.

В. И. Ленин ва Н. К. Крупская мактабдан ташқари таълим бериш бўйича 1 Бутунроссия съезди залидан чиқиб келаётган пайт. Москва, 6 май, 1919 йил (кинокадр).

1917 йилда

Россиядаги революция тўғрисида дастлабки хабарлар Швейцарияга етиб кела бошлаши биланоқ Владимир Ильич ва Надежда Константиновна дарҳол жўнаб кетишга қарор қилишди.

Ниҳоят, улар яна Россияда. Надежда Константиновна фавқулодда бир ҳаяжонли ҳолатда эди. «Энди ҳамма нарса ўзимизники, азиз эди: жўнгина учинчи класс вагонлари, рус солдатлари. Жудаям ёқимли эди», — деб эслайди у. Уларни Белоостровда ўртоқлар ва Мария Ильинична кутиб олишди.

Улар Петроградга 1917 йил 3 апрелда етиб келишди. Владимир Ильични ишчилар жуда катта намойиш билан кутиб олдилар. Владимир Ильич уларга броневикдан туриб: «Яшасин социалистик революция!» — деган чақириқ билан мурожаат қилди.

«Питер халқи, ишчилар, солдатлар, матрослар, — деб хотирлайди Надежда Константиновна, — ўзларининг йўлбошчисини кутиб олиш учун келишди.»

Ҳокимиятни қўлга олишга ишчилар оммасини тайёрлаш учун қизғин иш бошланиб кетди. Келганидан сўнг эртаси куни Владимир Ильич ўзининг машҳур Апрель тезисларини эълон қилди. Большевикларнинг революцион фаолиятининг программаси бўлиб қолган бу тезисларда курашнинг мақсад ва йўллари аниқ-равшан белгилаб берилган эди.

Апрель охирида большевикларнинг VII (Апрель) конференцияси бўлди. Надежда Константиновна конференция ишига қатнашди.

Бу конференцияда партия программасини қайта кўриб чиқиш ҳақида қарор қабул қилинган эди. Шундан кейин тез орада 1917 йил июнида, Лениннинг таҳрири остида ва сўз боши билан «Партия» программасини қайта кўриб чиқиш учун материаллар» номли брошюра нашр қилинди. Бу брошюрада партия программасининг халқ маорифига тааллуқли пунктларини ўзгартириш лойиҳасини ва шу пунктларга қисқача изоҳларни Н. К. Крупская тузган эди. Надежда Константиновна меҳнат мактабининг асосий принципларини таърифлаб берди, яъни ўғил ва қиз болаларнинг ҳаммаси учун бепул, умумий мажбурий таълим ва (ишлаб чиқаришнинг барча соҳаларидан назарий ва амалий маълумот берадиган) политехник таълимни жорий қилишни илгари сурган эди.

Петроградга келганидан кейин дастлабки пайтларда Надежда Константиновна партия Марказий Комитетининг секретариатида ишлай бошлади. Район думаларига сайловлар бошланиб, у Виборг район думасига сайланганидан кейин шу райондаги партия ва маданий-оқартув ишларига бутунлай берилиб кетди.

Большевиклар партияси Марказий Комитети топшириғига биноан Надежда Константиновна келган кунидан бошлаб ёшлар ўртасида катта ишлар олиб борди.

КОЛЛЕКТИВИЗМ ТАРБИЯСИ

Моҳир педагог сифатида Н. К. Крупская ўқувчилар коллективини уюштириш ва уни ривожлантиришга катта аҳамият беради.

Коллектив ташкил қилиш ҳақида қимматли фикрларни Н. К. Крупская ўзининг «Халқаро болалар ҳаракати», «Мактаб ва пионерлар ҳаракати», «Пионер ҳаракатининг навбатдаги масалаларига доир», «Пионер интизоми», «Пионер ҳаракати — педагогик проблема сифатида», «Политехник мактаб ва пионер ташкилоти», «Ҳаёт янги издан бормоқда» каби бир қатор мақола ва нутқларида ҳар тарафлама пухта баён қилган эди.

Н. К. Крупская коллектив тарбияси асосан ўқиш, тарғибот ва ташвиқот ҳамда ташкилотчилик асосида олиб борилишини кўрсатади. «Таълим-тарбия жараёнини шундай ташкил қилиш керакки, — деган эди Н. К. Крупская Бутуниттифоқ пионер вожатийларининг II съездида, — бунда коллектив аъзоларининг ҳар бири маълум вазифаларга эга бўлсин. Вазифа конкретлаштирилиб, қисм-қисмларга бўлиниб ўқувчиларга тақсимлангач, уларда олинган топшириқларни бажаришга бўлган масъулият ҳисси ортади».

Крупскаянинг фикрича ўқувчиларнинг маълум ижтимоий фойдали ишга жалб қилиш коллектив уюштиришнинг муҳим воситасидир. Чунки ана шу ишда ўқувчилар маълум топшириқлар олади.

«Коллектив — бу уюшган, бир мақсадга йўналтирилган ташкилотдир. Баъзилар ҳамманинг бир жойга тўпланиши коллективдир деб хато ўйлайдилар, — деб ёзади Н. К. Крупская ўзининг «Мактаб ва пионер ҳаракати» номли мақоласида. Бу билан у В. И. Лениннинг коллектив ҳақидаги фикрларини ривожлантиради.

Н. К. Крупская коллектив тарбиялашда коллектив аъзолари олдида маълум бир қатъий мақсад бўлишини доимо талаб қиларди.

У коллектив аъзоларига талабчанлик, ўз қизиқишлари, орзу-умидларини коллективникидан юқори қўймаслик, ўзаро ҳурматда бўлиш, коллектив онгини яратишлик каби масъулиятларни сезиш керак, деб таълим берар эди.

Н. К. Крупская коллектив уюштиришнинг қуйидаги элементлари (қисмлари) мавжудлигини кўрсатиб беради.

Унинг фикрича:

— Пионер ва ўқувчиларга умумий ашула ва ўйинлар ўргатиш;

— Бир-бирини яқиндан билиш, ўзаро ёрдам ва муносабатда бўлиш;

— Бирга ўқиш, синф ва мактабдан ташқариги тарбиявий ишларга иштирок этиш, ижтимоий фойдали меҳнатга жалб қилиш;

— Шахсий ва умумий меҳнат иқтидор ва малакаларини шакллантириш, ўзаро контролни уюштириш ва бошқалар ўқувчилар коллективини уюштиришдаги муҳим қисмлардир.

Н. К. Крупская ўзининг «Пионерлар ҳаракати — педагогик проблема сифатида» деган мақоласида мактаб ўқувчиларининг уюшган коллективини тарбиялаш тўғрисида қуйидаги фикрларни илгари сурган эди.

Коллектив тарбиялашда энг аввало ўқувчиларнинг ўзаро ғамхўрлигини, жонкуярлигини тарбиялаш муҳимдир.

Бунда уларнинг биргаликдаги фаолиятларини уюштириш, ўйин ва меҳнатларини мазмунлироқ қилиш мутлақо зарурдир.

Ундан ташқари, ўқувчиларнинг бир-бирининг оиласи ва оила шароитлари билан ошна бўлишлари ҳам уларни ўзаро яқинлаштириб, иноқлаштиради.

Ўқувчиларнинг биргаликда китоб ўқишларини уюштириш, экскурсияга олиб чиқиш, маданий дам олишларини ташкил этиш ҳам аҳамиятлидир.

Айниқса, ўқувчиларда онгли интизомни шакллантириш уюшган коллективни ташкил этишда жуда муҳимдир.

Юқоридаги тадбирлар Н. К. Крупская фикрича «бир киши ҳаммани дейди, ҳамма бир кишини дейди» деган умумколлектив принципларини тарбиялашда катта аҳамият касб этади.

Ўқувчилар ўртасида «Ҳосил байрами», «Дўстлик клуби», «Интернационализм клублари»ни ташкил этиш, уларни коллективизм руҳида тарбиялашнинг муҳим воситасидан биридир.

Н. К. Крупская фикрича, мактаб ўқувчиларини коллективизм руҳида тарбиялашда ўқитувчи ва ота-она, мактаб ва оила ҳамда уларнинг биргаликдаги фаолиятлари катта аҳамиятга эгадир.

Шундай қилиб, ўқувчиларни коллективизм руҳида тарбиялаш коммунистик ахлоқ яратишнинг муҳим қисми бўлиб, бу масала ажойиб педагог, Лениннинг халқ маорифи соҳасидаги таълимотларини атоқли тарғиботчиси Н. К. Крупскаянинг кўп қиррали фаолиятида ҳар тарафлама ишланилгандир.

О. ҲАСАНБОЕВА,
Низомий номидаги ТДПИ бошланғич таълим педагогика кафедрасининг катта ўқитувчиси.

М. Горький, Н. К. Крупская ва В. И. Ленин.

В. И. Ленин ва Н. К. Крупская Горкада, 1922 йил.

МЕҲНАТ ВА ПОЛИТЕХНИК ТАЪЛИМ

Надежда Константиновна Крупская ёш бўғин тарбиясининг ҳамма соҳаларида ҳам ўз фикрларини билдирди ва ўз қарашларига эга бўлди. Совет мактабига асос солувчилардан бири бўлган бу мухтарам аёл ёшларнинг меҳнат тарбиясига хусусан, катта эътибор берди, шунинг учун ҳам у совет мактабини меҳнат тарбияси ва политехник таълимсиз бўлишини мутлоқ тасаввур ҳам қила олмас эди.

Крупская Совет давлатининг биринчи кунидан бошлаб меҳнат асосига қурилган, халқ ва жамиятимиз ҳаёти билан жипс боғланган бирлашган иш мактабларини барпо этишда жуда актив қатнашди ва унинг асосчиларидан бири бўлиб танилди. РСФСР халқ маорифи комиссарининг ўринбосари сифатида меҳнат мактабларини бунёд қилиш учун намуна иш мактаблари ташкил этиб буларга ўзи бевосита раҳбарлик қилди.

Надежда Константиновна мактабни ҳаёт билан, социализм қуриш практикаси билан боғлашга, ўқувчиларнинг меҳнатда бевосита қатнашишига алоҳида аҳамият берди. «Коммунистик тарбияни мустаҳкамлашнинг асоси болаларнинг меҳнатини уюштиришдир. Биз ёш бўғинни меҳнатга лаёқатли қилиб тарбиялашимиз лозим» — деган эди у.

Унинг айтишича, ўрта мактаб олий мактабларнинг тайёрлов синфи бўлмай, балки ёш бўғинни ҳаётга тайёрлаши лозим. Уларни турмушда зарур бўлган ташкилотчилик малакалари билан қуроллантириши ва умуммеҳнат малакаларини эгаллашларида ёрдам бериши керак.

Бу олижаноб аёл меҳнат тарбиясининг политехник таълим билан узвий боғлиқ эканини конкрет шароитда исботлаб берди. Политехнизм масаласига фақат педагогик жиҳатдангина эмас, балки унга ижтимоий-сиёсий масала деб қаради. Унинг фикрича, социализм қураётган бир давлатда политехникум умумий маълумотнинг узвий бир қисми бўлиши лозим. Бутун ўқув процесси политехнизм билан суғорилган бўлиши керак. Қандай бўлмасин, албатта, олий мактабга кириб олиб «одам бўлиш», «инженер» бўлишга интилиш нотўғридир. Бу интилишда жисмоний меҳнатга нисбатан «пастки иш» деб қараш каби эски дунёнинг сарқитлари акс этишини таъкидлайди у.

Крупскаянинг айтишича, совет гражданини тарбиялар эканмиз, меҳнат республикасида яшаётганимизни ҳеч бир унутмаслигимиз лозим. Биз мактабларимиздан ҳаётга ойимтиллаларни етказиб бермаслигимиз, меҳнатнинг тарбияловчи аҳамиятини ҳеч бир вақт унутмаслигимиз керак.

30-йиллардан кейин мактабларни политехниклаштиришга, меҳнат тарбияси масалаларига эътиборнинг сусайиб кетиши Крупскаяни жуда ташвишга солди. У ВКП(б) Марказий Комитетига алоҳида хат билан сигнал беради. Политехника таълимининг социализм қураётган мамлакатда ғоят катта роль ўйнашини кўрсатиб, Маркс, Энгельс, Ленин, партиямиз Программаси, Марказий Комитетнинг 1931 йил 5 сентябрь ва 1932 йил 25 август қарорларидаги кўрсатмаларига суяниб, мактабларда меҳнат ва политехника таълимининг йўлга қўйилишини таъмин этувчи бир қатор тадбирларни дарҳол амалга оширишини таклиф этади.

Мактабларда устахоналарни тугатиш ҳақида Марказий Комитетда мунозаралар бораётганини эшитганида, Надежда Константиновна А. А. Ждановга алоҳида хат билан мурожаат қилиб, норозилик билдирди. У ўзининг хатида Маркс, Энгельс ва Ленин меҳнат тарбиясига катта аҳамият берганликларини эслатади ва у шундай деб ёзади: «Мактабда меҳнат тарбияси қандай ёмон уюштирилган бўлмасин, ҳар ҳолда у болаларга бу соҳада маълум фойда келтиради ва уларнинг интизомини яхшилайди. Сиз 12—15 ёшларида ўша меҳнат мактабида ўқиган ёшлардан сўраб кўринг, улар у мактабда ўқиб меҳнат қилғанларини қувонч билан эсга оладилар». Яна у ёзади: «Кейинги йилларда мактабларда меҳнат дарсини бериш деярли йўққа чиқарилди. Ҳунарга ва қандайдир меҳнат процессига ўрганмоқдалар. меҳнат ўқув ишидан ҳар қандай вақтдагидан ҳам кўпроқ ажралиб қолди». Унинг айтишича, янги Конституция қабул қилиниб турган бир пайтда, мамлакатда социализм ғалаба қилган бир вақтда, Маркс, Энгельс ва Лениннинг меҳнат мактаби ва политехник таълим ҳақидаги таълимотларини амалга ошириш учун бутун замин яратилган бир моментда бундай қарорни қабул қилиш ярамайди. У ўзининг хатини: «Бизнинг мактабимиз барибир меҳнат - политехника мактаби бўлади, аммо ҳозирда бу ишдан осонгина воз кечиш ярамайди», — деган сўзлар билан тугатади. Ўша шахсга сиғиниш авж олган бир даврда Надежда Константиновна Крупскаянинг бу норозилиги жуда катта принципиаллик ва жонбозлик эди.

1931 йилдан 1956 йилгача бўлган давр ичида мактабларда меҳнат тарбиясига эътибор сусайтириб юборилди. Мактабда болаларга асосан назарий билимлар берилиб, уни турмуш билан боғлаб олиб бориш ҳақида мутлоқ ўйланилмади, деса бўлади.

Партиянинг XX съездидан кейин мактабни турмуш билан боғлаш ва ўқувчиларни турмуш фаолиятига, ижтимоий фойдали меҳнатда бевосита қатнашишга тайёрлаш ишлари авж олдирилиб юборилди ва мактабнинг турмуш билан боғланишини мустаҳкамлаш тўғрисида ва мамлакатда халқ маорифи системасини янада ривожлантириш ҳақида қонун вужудга келтирилди.

Бу қонуннинг асосий моҳияти, ўқувчиларни 15—16 ёшдан ижтимоий фойдали меҳнатга жалб этишдан ва фан асосларини ўрганишни ижтимоий- фойдали меҳнат билан қўшиб олиб боришдан иборат эди. Болалар мактабга кирган дастлабки йиллардан бошлаб, аста-секин ижтимоий фойдали ишларга қатнашишлари зарурлигини билиб, кўникма ҳосил қилиб боришлари лозим эди.

Бу мактабни қайта қуриш ҳақидаги қонун билан партия ва ҳукуматимиз Надежда Константиновна таъкидлаганидек, совет мактабини чинакам меҳнат ва политехника мактабига айлантиришга асос солди.

Кўп вақт ўтмай мактабларда меҳнат таълими ва тарбияси бериш учун шарт-шароитлар кескин ўзгарди. Мактабларнинг иқтисодий базаси анча мустаҳкамланди, меҳнат ўқитувчилари тайёрлаш соҳасида ҳам дадил қадамлар қўйилди. Мактаблар қошида устахоналар, қишлоқ хўжалик ер-участкалари, лабораториялар, уй-рўзғор ишлари бўйича кабинетлар очилди.

Н. К. Крупскаянинг меҳнат ва политехник таълим ҳақидаги ғояси эса шу соҳадаги марксизм-ленинизм асос солувчилари томонидан яратилган ғояни конкрет шароитда амалга оширишдан иборат эди.

Бўлиб ўтган Бутуниттифоқ ўқитувчилар съезди материаллари ҳам мактабларимизнинг Н. К. Крупская айтганидек меҳнат ва политехника асосига қурилишини қатъиян тасдиқлади.

Ю. УМАРОВ,
Тошкент Давлат университети педагогика кафедрасининг мудири, педагогика фанлари кандидати, доцент.

УЛКАН МУРАББИЯ

Н. К. Крупскаянинг педагогик фаолияти кўп қирралидир. У оила педагогикасига оид бир қатор масалаларни янгича талқин этди. Кичик ёшдаги болаларни коммунистик руҳда тарбиялашнинг мазмуни ва методларини ишлаб чиқди. Оила билан мактаб ўртасида мустаҳкам алоқа ўрнатиш бола тарбиясида муҳим омил эканлигини кўрсатди. Оилада болаларни жисмоний, ақлий, ахлоқий, меҳнат, эстетик тарбияси тўғрисида, ўйин ва ўйинчоқлар тўғрисида ота-оналарга жуда кўп қимматли маслаҳатлар берди.

Н. К. Крупская «Ишчи аёл ва бола тарбияси» номли биринчи асарида революциядан илгариги Россиядаги меҳнаткаш оналарнинг оғир аҳволи ҳақида ёзади. Оналарнинг кун бўйи иш билан банд бўлиши, илм-маърифатдан четда туриши бола тарбиясини кўнгилдагидек амалга ошириш имкониятидан маҳрум этишини кўрсатади.

У халқ маорифига бағишланган бир қатор мақолаларида ижтимоий тарбияни кенг йўлга қўйиш йўли билан хотинларни кўпроқ ижтимоий фаолиятга тортиш зарурлиги ҳақида ёзади.

Н. К. Крупская болани оқилона тарбиялашнинг энг муҳим йўли — оила тарбиясини ижтимоий тарбия муассасаларининг иши билан тўғри боғлашдир. деб кўрсатди ва бу масалани биринчи бўлиб исбот этди.

Коммунистик партия ва Совет ҳукуматининг чексиз ғамхўрликлари туфайли мамлакатимизда ота-оналарнинг бола тарбиясини тўғри амалга оширишлари учун барча шарт-шароитлар яратиб берилмоқда. Чунончи, ҳурматли ота-оналаримиз ўз фарзандларини ижтимоий тарбия муассасаларида ўқиш ва тарбиялаш имкониятидан мақсадга мувофиқ фойдаланмоқдалар. Мактабгача тарбия муассасалари, мактаблар, ўрта ва олий ўқув юртлари бола тарбиясини камолотга етказишда уларга яқиндан ёрдам кўрсатмоқда.

Н. К. Крупская бола шахсини камолотга етказишда она тарбиясини муҳим, хал қилувчи куч деб қарайди. Она, унинг таъбирича, «табиий тарбиячидир». Унинг болаларга, айниқса, кичик ёшдаги болаларга таъсири ниҳоятда катта: у кишининг бутун характерига, унинг бутун кейинги ўсишига тамға босади. Мактаб ота-оналарга (биринчи галда оналарга) болалар тарбиясини тўғри олиб боришга ёрдам бериши лозим.

Н. К. Крупская «Меники ва бизники» номли мақоласида ота-она ўз фарзандларига совет кишиларининг жамият бахт-саодати йўлида қилаётган фидокорона меҳнатлари ҳақида гапириб, уларни давлат мулкини эҳтиёт қилиш, асрашлари зарурлиги тўғрисида тушунча беришлари жуда ўринли бўлур эди деб ҳисоблайди.

Н. К. Крупская ёшларни ақлий ва жисмоний меҳнатга қобилиятли кишилар бўлиб ўсишларини орзу қилади. Бу ғояни ўзининг «Ақл билан ҳамда қўл билан ишлашни билмоқ керак» деган асарида олдинга суради.

«Хотинлар қиладиган ишларни ўғил болаларга ўргатиши керакми?» деган мақоласида ўғил болаларни ҳам уй-рўзғор юмушларига ўргатишни тарбиявий жиҳатдан жуда фойдали деб ҳисоблайди.

Маълумки, қиз бола ҳам, ўғил бола ҳам ёшликда уй юмушларини қизиқиш билан бажарадилар. Баъзи ота-оналар ўғил болаларни уй-рўзғор ишларини қилишга ўргатмайдилар. Гўё бу — эркак учун ор эмиш. Баъзи оталар ана шундай тушунча билан яшайдилар, ўз ўғиллари тарбиясига салбий таъсир кўрсатадилар.

Н. К. Крупская бундай ҳолларга чек қўйиш, ўғил болаларни ҳам ёшликдан уй юмушларига ўргатиш, чунончи, овқат пишириш, устбошни тартибли сақлаш, кийим-кечакларни ювиш тикиш, ямашга, уйда тартиб ўрнатиш кабиларни уддасидан чиқишга ўргатиш тарбиявий жиҳатдан жуда муҳим эканини қайта-қайта такрорлади.

Улуғ совет педагоги Н. К. Крупскаянинг оилада болани оқилона тарбиялаш ҳақидаги ота-оналарга берган фойдали фикрлари ҳали ҳам ўз қимматини йўқотгани йўқ.

Жуда кўп совет оилалари Н. К. Крупскаянинг ўлмас ғояларини бола тарбиясига татбиқ этиб, замонамиз тақозо этган ёшларни тарбиялашдек шарафли ишни бажармоқдалар.

О. ТЎРАЕВА,
педагогика фанлари кандидати.

Н. К. Крупская ва Клара Цеткин мактабгача тарбияга бағишланган III Умумроссия конференцияси президиумида, Москва, 1926 йил.

ҚИЗИҚ ВОҚЕА

Надежда Константиновна маъмуриятчилик, буйруқбозлик, ўзининг фикрларини мажбуран қабул қилдириш каби нарсалардан холи эди.

Бир воқеа ҳозиргача хотирамдан кетмайди: 1920 йили мактабдан ташқари бўлимга яқиндагина ишга олинган ходимлардан бири столи йўқлиги тўғрисида унинг олдига арз қилиб кирди. У киши ўз арзини бирмунча ҳовлиқиб баён қилиб берган эди. Надежда Константиновна мулойим кўкиш кўзлари билан унга боқди (у ҳамиша ўзининг кўз ва сочларининг ранги «петербургча» деб юрарди) ва шундай деди:

— Биласизми, менинг столимни ола қолинг, мен бир иложини қиларман.

Хижолат тортиб, довдираб қолган ҳалиги ўртоқ тезда кабинетдан чиқиб, жўнаб қолди. Улар ўртасида бўлаётган гапларни эшитиб турган З. П. Кржижановская аччиғланиб кетди:

— На-адя, — деди у овозини кучайтириб — На-дежда! Наҳотки, шундай қилиш мумкин бўлса! Ахир, сен бўлим мудирисан-ку.

Надежда Константиновна бу эпизод ҳақида Владимир Ильичга ҳикоя қилиб берганида, у қотиб-қотиб кулган ва кейинчалик унинг маъмурий қобилиятларини мазах қилиб юрган.

Вера ДРИДЗО,
Крупскаянинг шахсий секретари.

Тошкент шаҳридаги 1-мактабда бир неча йилдан буён Интернационал дўстлик клуби ишлайди. Клубнинг 20 дан ортиқ аъзоси барча социалистик мамлакатлар, шунингдек, Совет республикаларининг ўқувчилари билан хат олишиб туради. Шу кунларда клуб аъзолари Озарбайжон, Молдавия, Украина, Туркманистон, Тожикистон, Қирғизистондан хат ва В. И. Ленин ҳамда Н. К. Крупская ҳақидаги китобларни олдилар.

СУРАТДА: (чапдан) Манзура Тошпўлатова, Жўрахон Тўхтаева, Мавжуда Тошмуҳамедова ва бош пионер вожатий Қодир Раупов янги олинган китобларни кўздан кечирмоқдалар.

Р. Альбеков фотоси.

СЎНГГИ КУНЛАР

1938 йилнинг охири ва 1939 йилнинг бошларида Надежда Константиновна одатдагидай завқ билан ишлади. Ҳар куни у келувчиларни қабул қилар, Маориф халқ комиссарлиги ходимлари билан суҳбатлашар, жуда кўп ҳужжатларни кўриб чиқар, кенгашларга қатнашар ва уларда сўзлар эди.

Надежда Константиновна ҳаётининг сўнгги кунлари ҳам жўшқин фаолият билан ўтди. Унинг сўнгги катта ишларидан бири педагогика билим юртлари учун педагогикадан программа тузиш эди.

24 февраль, якшанба куни эрталаб Надежда Константиновна Я. М Свердлов номидаги пропагандистлар олий мактабида 8 февралда «Ленин — пропагандист ва агитатор» деган мавзуда қилган докладининг стенограммасини тузата бошлади. У стенограмманинг ярминигина кўриб чиқиб, тузата олди, холос. Бу унинг охирги иши эди.

Шу куни Надежда Константиновнанинг олдига эски ўртоқлари Глеб Максимилианович ва Зинаида Павловна Кржижановскийлар. Вера Рудольфовна Менжинская, Николай Леонидович ва Анна Ивановна Мещеряковлар, Петр Ананьевич Красиков ва Софья Павловна Шестернилар унинг 70 йиллик юбилейини байрам қилишга (26 февралда Надежда Константиновна 70 ёшга тўлар эди) келган эдилар. «Чоллар» (мажлисда ҳозир бўлганлар ўзларини шундай атар эдилар) ўзларининг ёшликларини, яширин шароитда ишлаган пайтларини, Надежда Константиновнанинг махфий хатларини эслар эдилар. Яширин шароитда ёки сургунда бўлган пайтда бундай махфий хатлар олиш қанчалик ёқимли эканлигини, ўша пайтларда Владимир Ильичнинг маслаҳатлари, партиянинг қарорлари уларга қандай ёрдам берганлигини хотирлаб ўтдилар.

Надежда Константиновна жуда хурсанд эди. У ўтган замонларни эслатиб, эски дўстлар билан самимий ва қизғин суҳбатлашар, ҳазиллашарди. Лекин кечга бориб, у ўзини ёмон ҳис қила бошлади. Аҳволи оғир бўлганлиги учун уни дарҳол касалхонага олдилар.

25 февраль кун бўйи Надежда Константиновна оғир аҳволда ётди. Аммо кечга яқин ўзига келиб, врачлар нима деса деяверсин, лекин барибир съездга боражагини айтди. Гап партиямизнинг 1939 йил 10 мартда очиладиган XVIII съезди ҳақида борар эди.

Эртасига 1939 йил 26 февралда бутун мамлакат Надежда Константиновнанинг 70 йиллигини нишонлади. «Правда»да ВКП(б) Марказий Комитети ва СССР Халқ Комиссарлари Советининг табриги босилган эди.

27 февраль саҳар пайтида Н. К. Крупская вафот этди.

Редактор
С. М. КАРОМАТОВ

РЕКЛАМА ВА ЭЪЛОНЛАР

РАДИО

26 февраль
ЧОРШАНБА

БИРИНЧИ ПРОГРАММА

18.00 «Милиция ва жамоатчилик». Ўзбекистон ССР Ички ишлар министри Ҳ. Яхёев сўзи. 18.10 В. Власов. «Тўқтағул Ленин ҳақида куйлайди». Симфоник поэма. 18.40 Спорт эшиттириши (русча). 19.20 Қозоқ куйларидан концерт. 20.00 «Ўзбекистон ишчиси» радиожурнали. 20.30 Саноат ходимлари учун концерт (ўзбекча). 21.00 Халқаро мавзуларда суҳбат (ўзбекча). 21.10 Қишлоқ меҳнаткашлари учун концерт (ўзбекча). 22.20 Вальслар. 22.40 Поэзия кечаси (ўзбекча). 23.15 Дам олиш концерти (ўзбекча).

ИККИНЧИ ПРОГРАММА

19.00 Композитор Фаттоҳ Назаров сюитаси. 19.30 Ўзбекистон ёзувчиларининг ҳикоялари. Ўлмас Умарбеков «Бобоёнғоқ» ҳикояси (русча). 20.00 Шарқ халқларининг қўшиқлари. 20.30 Маргарета Николова куйлайди. Музикали эшиттириш. 21.00 Қардош халқлар адабиёти. Қозоқ шоири Абдулла Тожибоев ҳақида эшиттириш (ўзбекча). 21.40 Москва. Миллионлар ленинча университети.

27 февраль
ПАЙШАНБА

БИРИНЧИ ПРОГРАММА

6.15 Тонгги концерт. 8.25 Область театрлари артистларининг концерти. 9.30 Г. Мушель. Фортепьяно, скрипка ва виолончел учун беш пьеса. 10.10 П. И. Чайковский асарларидан концерт. 10.30 Халқ талантлари Н. Назаров ва Х. Холбобоева ижросида қўшиқлар. 11.15 «Халқ контроли амалда» (ўзбекча). 11.30 Дўстларимиз қўшиқлари. 12.45 «Германия Демократик Республикасида». Берлин радиосининг эшиттириши (ўзбекча). 13.30 Чет эл композиторларининг эстрада куйлари. 15.15 «Музикали маданият университети» (ўзбекча). 16.10 Ўзбекистон композиторларининг фортепьяно куйлари. 16.50 «Правда» газетасининг обзори. 17.00 «Музикали Тошкент». Радиожурнал (ўзбекча).

18.00 «Бинокорларнинг янги марралари» (ўзбекча). 18.10 Клара Жалилова куйлайди. 19.20 Сайловчиларнинг талабларига мувофиқ концерт (ўзбекча). 20.00 «Ёшлик» радиостанциясининг программаси. 20.30 Ёшлик қўшиқлари (ўзбекча). 21.00 Халқаро мавзуларда суҳбат (ўзбекча). 21.10 Қишлоқ меҳнаткашлари учун концерт (ўзбекча). 21.55 «Саломатлик—туман бойлик» (ўзбекча). 22.20 Рубоб куйлари. 22.40 Филология фанлари доктори И. Султоновнинг «Социалистик реализм—адабиётимиз байроғи» деган суҳбати (ўзбекча). 23.15 Фузулий лирикаси.

ИККИНЧИ ПРОГРАММА

8.30 СССР халқларининг куйлари. 9.15 Реклама ва эълонлар.

19.00 Ёшлар ижоди (ўзбекча). 19.30 Н. Римский-Корсаков. «Китеж шаҳри ҳақида қисса» операсидан парчалар. 20.00 Тожик халқ куйлари. 20.30 Партия ва Ватан ҳақида қўшиқлар. 21.00 З. Ашурбоев. «Октябрь революцияси ва урду бадиий прозаси» мавзуида суҳбат (ўзбекча). 21.40 Москва. Миллионлар ленинча университети.

УЧИНЧИ ПРОГРАММА

16.00 Ҳамза номли театрнинг «Қирол Лир» спектаклининг монтажи.

ТЕЛЕВИЗОР

26 февраль
ЧОРШАНБА

БИРИНЧИ ПРОГРАММА

17.55 Кўрсатишлар программаси.

18.00 Рус тилида телевизион янгиликлар.

Ўзбек тилида: 18.10 Болалар учун. «Қушлар ҳаётининг қадру қиммати» деган кинофильм. 18.35 Телевизион янгиликлар. 18.50 «Надежда Крупская». Ҳужжатли фильм. Туғилган кунининг 100 йиллиги муносабати билан. 19.20 Эстрада шинавандалари, сизлар учун (учинчи эшиттириш).

МОСКВА КЎРСАТАДИ

20.00 Телевизион янгиликлар. 20.15 «Калейдоскоп». Музикали эшиттириш. 21.00 Ўқувчилар учун. «Китобга саёҳат». 21.30 «Ленин мактаби пропагандистлари». Н. К. Крупская туғилган кунининг 100 йиллиги муносабати билан. 22.00 Бадиий фильм. 23.30 «Вақт» информацион программаси. 00.15 Москва эшиттиришларининг охири.

ИККИНЧИ ПРОГРАММА ТОШКЕНТ КЎРСАТАДИ

17.55 Кўрсатишлар программаси.

Рус тилида: 18.00 Болалар учун. «Шайбу-шайбу». Мультфильм. 18.20 «Ҳар доим йўлда». Ҳужжатли фильм. 18.40 Инсон ва қонун. 19.10 «У ҳамиша йигирма ёшда». Ҳужжатли фильм. 19.20 Лили Иванова куйлайди.

Ўзбек тилида: 20.00 «Олов билан юзма-юз». Илмий - оммабоп фильм. 20.50 «Дутор тароналари». Б. Раҳимжонов. 21.30 «Киевлик қиз» бадиий фильмнинг биринчи серияси.

УЧИНЧИ ПРОГРАММА

Рус тилида: 20.00 «Екатерина Воронина» Бадиий фильм. 21.35 Ёзувчи Виталий Бианки ҳақидаги ҳикоялар.

27 февраль
ПАЙШАНБА

БИРИНЧИ ПРОГРАММА

17.55 Кўрсатишлар программаси.

Рус тилада: 18.00 Телевизион янгиликлар. 18.15 Кинофильм. 18.45 Ўн минут музика. 18.55 «Унинг вазифаси шунақа». Телефильм.

Ўзбек тилида: 19.15 Телевизион янгиликлар.

Рус тилида: 19.30 «Арена». Бадиий фильм. 21.05 «Ёшлик» студияси кўрсатади. Ёшлар учун ахлоқ темасида эшиттириш. 21.45 Санъат усталари. Ўзбекистон халқ артисти З. Муҳаммаджонов (ўзбек тилида).

ИККИНЧИ ПРОГРАММА МОСКВА КЎРСАТАДИ

12.55 Кўрсатишлар программаси 13.00 Телевизион янгиликлар. 13.40 Ўқувчилар учун «Китобга саёҳат». «Қаҳрамонликдан — қаҳрамонликка». Телевизион — ҳужжатли фильм. 14.45 Москва кундузги эшиттиришларининг охири.

«ДЎСТЛИК» ЭКРАНИ ТОШКЕНТ КЎРСАТАДИ

17.55 Кўрсатишлар программаси.

Рус тилида: 18.00 Октябрятлар устахонаси. 18.20 Спорт янгиликлари 18.50 Телевизион янгиликлар 19.00 «Биз В. И. Ленин номидаги заводда ишлаймиз», Бадиий ҳаваскорлар концерти.

20.00 Иқтисод актуал проблемалари 20.30 Рангли телевидение программаси. 22.00 Баскетбол бўйича Европа чемпионлари кубоги. ЦСКА — «ЗАДАР» (Югославия). 23.30 «Вақт» информацион программаси 00.15 «Эппи Нийбур» ҳалокати». Телевизион спектаклининг биринчи қисми. 01.00 Москва эшиттиришларининг охири.

УЧИНЧИ ПРОГРАММА

Ўзбек тилида: 20.00 «Майсеннинг қадимги Саксония чиннизи» Ҳужжатли фильм.

Рус тилида: 20.30 «Қишлоқ ўқитувчиси». Бадиий фильм 22.10 «Ватан ўз қаҳрамонлари билан мағрурланади». Ҳужжатли фильм 22.20 Людмила Зикина ва Иван Суржиков куйлайдилар.

СВЕРДЛОВ НОМЛИ КОНЦЕРТ ЗАЛИДА

28 ФЕВРАЛДА

ШЕЪРИЯТ КЕЧАСИ

Кечада шоирлардан МИРТЕМИР, ҲАМИД ҒУЛОМ, ЗУЛЬФИЯ, МИРМУХСИН, ЖУМАНИЁЗ ЖАББОРОВ;

Ўзбекистон ССР, Туркманистон ССР ва Қорақалпоғистон АССР халқ артисти.

Комилжон ОТАНИЁЗОВ;

Ўзбекистон ССР халқ артистлари: БОТИР ЗОКИРОВ, КОММУНА ИСМОИЛОВА, МУҲАММАДЖОН МИРЗАЕВ, ҚУНДУЗ МИРКАРИМОВА;

Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган артистлар: ҚУВОНДИҚ ИСКАНДАРОВ, ВИЛОЯТ ОҚИЛОВА;

Солистлар: ФАХРИДДИН УМАРОВ, МУҲАББАТ ШАМАЕВА, МАЛОҲАТ ДАДАБОЕВА, ОРИФХОН ҲОТАМОВ, ҲАКИМЖОН ФАЙЗИЕВ, ИЛЕС МАЛЛАЕВ, ДИЛБАР АБДУЛЛАЕВА, ШАВКАТ МИРЗАЕВ қатнашадилар.

Программани Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган артист МУҲСИН ҲАМИДОВ олиб боради.

Концерт кеч соат 8 да бошланади.

Билетлар концерт залида кундуз соат 2 дан, район кассаларида соат 12 дан сотилади.

ТЕАТР

НАВОИЙ НОМЛИ АКАДЕМИК КАТТА ТЕАТРДА — 27/II да **Трубадур**, 28/II да **Боғчасарой фонтани.**

ҲАМЗА НОМЛИ АКАДЕМИК ДРАМА ТЕАТРИДА — 27/II да **Бой ила хизматчи**, 28/II да **Аяжонларим.**

МУҚИМИЙ НОМЛИ ТЕАТРДА — 27/II да **Кимга тўй, кимга аза**, 28/II да **Навоий Астрободда.**

КИНО

26 ФЕВРАЛДА

Ака-ука Карамазовлар (3-серия) — САНЪАТ САРОЙИ, «ЧАЙКА» (кечқурун).

Ёшлик — бебошлик — «ЎЗБЕКИСТОН», «ТОШКЕНТ СОВЕТИНИНГ 50 ЙИЛЛИГИ» (кечқурун).

Хонимлар ва жаноблар — «ВОСТОК», «МОСКВА» кечқурун

Бурилиш (1-залда), **Вена қизлари** (2-залда) — «ДРУЖБА» (кечқурун).

Катта манёврлар — «ЎЗБЕКИСТОН 25 ЙИЛЛИГИ» (кечқурун)—

27 ФЕВРАЛДА

Ака-ука Карамазовлар (3-серия) — САНЪАТ САРОЙИ. «ЧАЙКА» (кундуз ва кечқурун).

Ёшлик — бебошлик — «ЎЗБЕКИСТОН», «ТОШКЕНТ СОВЕТИНИНГ 50 ЙИЛЛИГИ» (кундуз ва кечқурун).

Бурилиш (1-залда), **Вена қизлари** (2-залда) — «ДРУЖБА» (кундуз ва кечқурун).

Хонимлар ва жаноблар — «ВОСТОК», «МОСКВА» (кундуз ва кечқурун).

Разведкачилар — «ЎЗБЕКИСТОН 25 ЙИЛЛИГИ» (кундуз ва кечқурун).

Улар ёнма-ён яшайдилар — САНЪАТ САРОЙИ эрталаб соат II ва кундуз I да

ЎЗБЕКИСТОН КП МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИНИНГ БИРЛАШГАН НАШРИЁТИГА

5—6 разрядли электрчилар, лифт бўйича электромеханик, полиграфия машиналарини созловчилар, 5—6 разрядли слесарлар, 5—6 разрядли универсал-токарлар, вентиляция қурилмалари бўйича слесарь, тенис ва юқори печать печатниклари, муқовачилар, «НШ» машинасига тикувчилар, қоровуллар, ҳамда қуйидаги касбларга шогирдлар: сарлавҳалар териш машинасига, ҳарф терувчилар (ўзбек ва рус тилларида), чоп қилувчилар, фальцовшчиклар, гальванотипистлар, полиграфия ускуналарини созловчилар, травильшчиклар

КЕРАК

Мурожаат учун адрес: Тошкент шаҳар, «Правда Востока» кўчаси, 26-уй, кадрлар бўлими.

4-БОСМАХОНАГА

наборшчиклар, печатниклар, муқовачилар, ёрдамчи ишчилар, юқорида кўрсатилган мутахассисликка шогирдлар, инженер: иқтисодчи, нормаловчи

КЕРАК

Мурожаат учун адрес: Тошкент шаҳар, Радиалний проезд, 10-уй (10-трамвай, 2, 7, 10 троллейбуслар, 8, 14, 47, 49, 61, 62 автобусларнинг «Ишчилар шаҳарчаси» бекати).

ТОШКЕНТ ПЛАСТМАССА БУЮМЛАРИ ЗАВОДИГА

созловчи ва асбобсоз слесарлар, токарлар, 4—5 разрядли электромонтерлар, ёрдамчи ишчилар, фаррошлар, прессчилар

КЕРАК

Мурожаат учун адрес: Тошкент шаҳар, Чилонзор кўчаси, 2-уй (7-троллейбус, 14, 27, 29, 33-автобусларнинг «Сут комбинати» бекати).

В. П. ЧКАЛОВ НОМЛИ ТОШКЕНТ АВИАЦИЯ ЗАВОДИГА

токарлар, фрезерчилар (4-5 разрядли). механик, пардозчи слесарлар.

КЕРАК

Қабул қилинганлар турар жой билан таъминланади.

Мурожаат учун ардес: Тошкент шаҳар, У. Юсупов кўчаси. Телефон 9-91-50, Е-6-79-80, Е-6-78-62.

«ТЕПЛОМОНТАЖ» БОШҚАРМАСИГА

ғишт терувчилар, қувур ётқизувчилар, юкчилар, шунингдек шогирдлар

КЕРАК

Иш командировка билан боғлиқ.

Мурожаат учун адрес: Тошкент шаҳар. Сулаймонова кўчаси, 49-уй.

ШАҲАР ВОДОПРОВОДИ ВА КАНАЛИЗАЦИЯСИ АБОНЕНТЛАРИ, ҚУРИЛИШИ ТАШКИЛОТЛАРИ, МУАССАСА ВА КОРХОНАЛАР

ДИҚҚАТИГА!

ВОДОПРОВОД ВА КАНАЛИЗАЦИЯ ТАРМОҚЛАРИ ВА ҚУРИЛМАЛАРИДАН ФОЙДАЛАНГАНИНГИЗДА МАҲАЛЛИЙ САНОАТ ҲАМДА КОММУНАЛ ХЎЖАЛИК ИШЧИ-ХИЗМАТЧИЛАРИ КАСАБА СОЮЗ МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИ ТОМОНИДАН ТАСДИҚЛАНГАН «ТЕХНИКА ХАВФСИЗЛИГИ ҚОИДАСИ»ГА РИОЯ ҚИЛИНГ.

Кўчалардаги водопровод қудуқлари қопқоқларини очиш ва ичига тушиш.

ҚАТЪИЯН ТАҚИҚЛАНАДИ

Водопровод ва канализация қудуқлари ичида заҳарли газ бўлиб,

ИНСОН ҲАЁТИ УЧУН ХАВФЛИДИР

ТОШКЕНТ ШАҲАР «УЗМЯСОРИБТОРГ» УЛГУРЖИ КОНТОРАСИ

бош бухгалтер, бухгалтерлар, товаршунослар, электропогрузка бошқарувчилари, юкчилар (ишбайга), омборчилар, секретарь-машинистка, слесарлар, электриклар

КЕРАК

Мурожаат учун адрес: Тошкент шаҳар, 2-Олтинкўл проезди, 115-уй (5-трамвай, 7, 12, 22, 102-автобусларнинг «Гуруч бозори» бекати).

ТОШКЕНТ ҚУРИЛИШ ТЕХНИКУМИГА

қуйидаги мутахассисликлар бўйича ўқитувчилар

КЕРАК

техник механика (ўзбек тилида), архитекторлик лойиҳалаш, шаҳар ва аҳоли турадиган пунктларни лойҳалаш, физика (ўзбек тилида).

Мурожаат учун адрес: Тошкент шаҳар, Навоий кўчаси, 32-уй. Телефонлар: 4-24-42, 4-01-95.

159-ҚУРИЛИШ ТРЕСТИНИНГ 8-ҚУРИЛИШ БОШҚАРМАСИГА

ғишт терувчилар, дурадгорлар, электр пайвандчилар, ёрдамчи ишчилар (ишбайга)

КЕРАК

Ёлғиз кишилар ётоқхона ва оилалилар умумий тартибда турар жой билан таъминланадилар.

Қурилиш касбларига бригада ва ўқув комбинатларида ўқиш ҳам мумкин.

Мурожаат учун адрес: Тошкент шаҳар-7, генерал Петров кўчаси, 84-уй (30, 50-автобуслар, 3-трамвайнинг «Паркент бозори» бекати). Телефон Е-6-02-76.

Ўзбекистон ССР Маданият министрлиги

ТЕАТРЛАР ВА МУЗИКА ТАШКИЛОТЛАРИ БОШ БОШҚАРМАСИГА ҚАРАШЛИ ТЕАТРЛАР ВА БОШҚАРМА АППАРАТИДА

ишлаш учун

бош бухгалтерлар, катта бухгалтер

КЕРАК

Мурожаат учун адрес: Тошкент шаҳар, Навоий кўчаси, 30-уй.

Ўзбекистон ССР Қурилиш министрлиги

ГЛАВСТРОЙИНДУСТРИЯНИНГ КОНСТРУКТОРЛИК БЮРОСИГА

инженер ва техник конструкторлар

КЕРАК

Мурожаат учун адрес: Тошкент шаҳар, Пролетар кўчаси, 19-уй.

Ўзбекистон ССР Қишлоқ қурилиши министрлиги

«ТАШОБЛСЕЛЬСТРОЙ» ТРЕСТИНИНГ ИШЛАБ ЧИҚАРИШ-ТЕХНОЛОГИК КОМПЛЕКТАЦИЯСИ БОШҚАРМАСИГА

бухгалтер, комплектация бўлими инженерлари, юкчилар, базага слесарлар, қоровуллар

КЕРАК

Мурожаат учун адрес: Тошкент шаҳар, Фарҳод кўчаси, 6 «А» уй (7, 14-трамвайлар, 18-автобуснинг «Қон қуйиш институти» бекати).

«БОЛАЛАР ДУНЁСИ» ПАВИЛЬОНЛАРИДА

(Ленин, К. Маркс, Киров, Навоий кўчалари)

доимо болаларнинг ички ва устки трикотажлари тайёр кўйлаклари сотилади. Тукли костюмлар, свитер ва кофтачалар, полувер ва кўйлаклар, ички кийимлар, пайпоқлар. Мактабгача ва мактаб ёшидаги ўғил болалар учун чет эл ва Ватанимизда тикилган костюмлар, пальтолар, ҳар хил кўйлаклар, бош кийимлари, ҳамма размердаги чиройли гулли кийимлар мавжуд.

«БОЛАЛАР ДУНЕСИ»ГА МАРҲАМАТ!

ТОШКЕНТ ОҚШОМИ 4 БЕТ. 26 ФЕВРАЛЬ, 1969 й.

«ВЕЧЕРНИЙ ТАШКЕНТ» орган Ташкентского горкома КП Узбекистана и Ташгорсовета

БИЗНИНГ АДРЕС: Тошкент шаҳар, Дзержинский кўчаси, 15-уй. Редакция телефонлари: Коммутатор—33-02-49 дан 33-02-58 гача, редактор ўринбосарлари 33-29-33, 33-29-09, масъул секретарлар—33-27-22, партия совет ва касаба союз ташкилотлари шаҳар хўжалиги бўлимлари 33-29-42, адабиёт санъат ва маданият бўлими 33-29-55, хатлар ва оммавий ишлар, физкультура ва спорт бўлимлари—33-29-70, фан ва олий ўқув юртлари иллюстрация бўлимлари 33-27-57, ахборот бўлими—33-65-57; эълонлар бўлими—33-81-42.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети Бирлашган нашриётининг босмахонаси Тошкент шаҳри

Индекс 64579. НАШР № 2689. Р. 02695